

Я маю право на спадщину: третя та четверта черги спадкування за законом

Не менш актуальним питанням на даний час є питання спадкування іншими (крім першої) чергами спадкування.

Дане питання врегульовано главою 86 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), та можливість черговості спадкування за законом залежить від таких факторів:

1. відсутності спадкоємців попередньої черги,
2. усунення їх від права на спадкування,
3. неприйняття ними спадщини або відмови від її прийняття, крім випадків, встановлених статтею 1259 Цивільного кодексу України.

Детальніше розглянемо третю та четверту чергу спадкування.

У третю чергу право на спадкування за законом мають рідні дядько та тітка спадкодавця (стаття 1263 ЦК України), тобто особи, які є братами та сестрами батьків спадкодавця і водночас дітьми баби та діда спадкодавця. В разі їх смерті за правом представлення спадкуватимуть двоюрідні сестри та брати спадкодавця.

Досить часто за оформленням спадщини звертаються особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менш як п'ять років до часу відкриття спадщини, що врегульовано статтею 1264 ЦК України.

Поняття "проживали зі спадкодавцем однією сім'єю" може бути розкрите з урахуванням та виходячи з норм Сімейного кодексу України. Так, за статтею 3 Сімейного кодексу України, сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. До спадкоємців четвертої черги належать жінка і чоловік, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою.

У статті 3 Сімейного кодексу України встановлено й винятки із загального правила, зокрема: подружжя вважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин не проживають спільно; дитина належить до сім'ї своїх батьків і тоді, коли спільно з ними не проживає. Однак такі винятки не можуть застосовуватися до жінки і чоловіка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою, оскільки встановлений виняток чітко персоніфіковано. У статті 1264 ЦК України йдеться про проживання зі спадкодавцем однією сім'єю не менш як п'ять років до часу відкриття спадщини. Тому в разі існування перерви у спільному проживанні, можна говорити про те, що такі особи не проживали 5 років однією сім'єю.

Слід звернути увагу на те, що до числа спадкоємців четвертої черги не належить особа, яка хоча і проживала спільно зі спадкодавцем, але перебувала у зареєстрованому шлюбі з іншою особою. Проживання однією сім'єю жінки та чоловіка без шлюбу не є підставою для виникнення в них права на спадкування за законом у першу чергу на підставі статті 1261 ЦК України.

З понять "однією сім'єю" та "особи" можна зробити висновок, що дві та більше осіб можуть одночасно претендувати на спадкування, якщо вони спільно проживали зі спадкодавцем, були пов'язані спільним побутом, мали взаємні права та обов'язки.

Також, до четвертої черги, можна віднести і вітчима, мачуху, пасинка(ів), падчерку(ок), а також інших осіб, які взяли до себе дитину як члена сім'ї, осіб, які перебували у фактичних шлюбних відносинах із спадкодавцем.

Окрім того, у випадку виникнення питання про право на спадкування, такий факт може бути встановлений судом.

Загальний строк для прийняття спадщини встановлюються у 6 місяців, який починається з часу відкриття спадщини, а для інших черг обчислюється у 3 місяці з моменту неприйняття іншими спадкоємцями спадщини або відмови від її прийняття, тобто видача спадщини таким спадкоємцям буде здійснюватися після 9 місяців з моменту відкриття спадщини.

Державний нотаріус Одинадцятій
київської державної нотаріальної контори
Іванець Олена Олександрівна